

Maria Vaquer *Raia*

Una aproximació

[Il·lucà rinyon, Miquel Llull, Margalida Serra, Josep Terrassa]

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2017

LA SENYORETA SERRA NEBOT PRESENTA A MARIA VAQUER *RAIA*

Un dels plaers de l'historiador o, millor encara, de l'investigador, és trobar documents que semblaven perduts, que hom havia imaginat que existien però donava per impossible poder arribar a trobar. Però, per què investigam el passat? Aquesta és una pregunta difícil de respondre en unes poques retxes. Després de donar-li moltes voltes, creiem que la manera més senzilla d'explicar-ho, és dir que ho feim per amor, talment com se fan moltes coses en aquesta vida. És per amor que solem començar, que comencen les històries, els fets, i la investigació històrica no podia escapar a aquesta premissa.

Per tant, la història és, en realitat, un acte d'amor el subjecte del qual no acaba d'estar del tot definit; però és l'amor el que ens empeny a cercar, a investigar, a imaginar el passat amb l'ajuda de dades científiques. És l'amor i no la nostàlgia la que ens dóna la força per a continuar endavant en el desvetllament d'uns fets que ens impressionen i, per això, voldríem veure amb ulls d'avui. Que això, en el fons, sigui una quimera, no lleva gens de validesa a l'intent i honora als qui ho proven honestament encara que sigui el fracàs o l'embull el que troben al final de tot.

Perquè no sempre tot són alegries. A voltes hi ha molta tristesa rera els papers que trobam. I també, en el *nostru* cas, la història és en realitat microhistòria i els personatges que investigam són persones que moltes vegades hem conegut, hi hem parlat, hi hem dinat i sopat... i això evita qualsevol fredor perquè sabem perfectament que els papers són, en realitat, persones. És el cas, per exemple, de Maria Lliteres Garau *Rigus*, de Miquel *Llull*, de l'*amu* Esteve Gómez, de l'*amu* en Pere *Barraqueta*, d'en *Juanito* Huertas, de l'*amu* Antoni Domínguez, de *madò* Magdalena Coll, d'en Gori Moll *Talaia* i també de Maria Vaquer *Raia*.

La senyoreta Serra Nebot, estudiant, segurament mal aconsellada, entregà un treball d'Història de l'Educació Social titulat «**Maria Vaquer: un exemple de feminisme gabellí**»: una desconeguda per una gran majoria de gabellins que hem girat l'esquena al passat.

Na Maria Vaquer Moll fou una pionera del feminisme, a Capdepera i a Mallorca, de la qual ens hem acabat aprofitant tots i que, més enllà d'opcions ideo-polítiques, donà prou mostres d'enteresa i valentia en unes circumstàncies terribles. Col·laborà en la premsa socialista de l'època amb escrits feministes i polítics (eren els Rai prietistes?) que llegits setanta anys després ens semblen naïf, i que beuen de la concepció profètica del socia-

lisme com a prèdica de la bona nova de què l'esdevenir històric ens portarà al paradís terrenal.

Maria Vaquer és un dels «homenots» no reconeguts de Capdepera degut a l'auto-odi que ens professam i que ens impedeix reconèixer-nos en els millors dels nostres veïnats. Per exemple, *Cap Vermell* espera, des de dia 16 d'abril de 1997 una contesta de l'Ajuntament a la sol·licitud per retre homenatge públic a D. Antoni Flaquer *Solleric*. En qualsevol cas no és el poble que fa il·lustres als seus fills, sinó que són els fills els qui donen llustre als pobles.

Que D. Antoni Flaquer hagi quedat orfe venia en el guió. No és la nostra, terra de liberals; però que Maria Vaquer hagi estat fins i tot abandonada pels seus descendents polítics, mentre s'omplen la boca parlant de memòria històrica, mostra la distància incommensurable que hi ha entre madò Maria i la ministra Pajin.

Tenim els *nostrus* dubtes que la senyoreta Serra Nebot vagi pel bon camí. Si vol gaudir d'un cert prestigi social i d'èxit professional més li valdria dedicar-se a coses més pròpies de la seva edat, com al txumba-txumba botellot-botellot.

En qualsevol cas *Cap Vermell* publicarà, al llarg de les properes setmanes, el seu treball seguit d'articles de na Maria Vaquer comentats per Josep Terrassa, Miquel Llull i llucià rinyon.

[Text tocat a quatre mans per dos pianistes de solera:
Miquel Llull i llucià rinyon]

Publicat a *Cap Vermell*
el 10 de febrer de 2011.

MARIA VAQUER: un exemple de feminisme gabellí

Margalida Serra Nebot

Maria Vaquer Moll va néixer a Capdepera el dia 23 d'octubre de 1902. El seu marit era Serafí Nebot. Tingueren dos fills: Magdalena Nebot i Joan Nebot (més conegut com a Joan «Rai»). Visqueren una infància amb els pares a la presó.

Els pares de Maria Vaquer Moll eren Margalida Moll Fiol, natural de Capdepera, i Francesc Vaquer Veny, natural d'Artà, de 25 i 24 anys a la data del seu naixement. Francesc Vaquer Veny es dedicava a les feines del camp, juntament amb la seva dona.

Els seus avis per línia paterna eren Antoni Vaquer, natural d'Artà, i Maria Vaquer, natural de Felanitx, els dos dedicats a les ocupacions agràries.

Els seus avis per línia materna eren Pere Josep Moll i Sancho i Isabel Fiol i Melis, naturals d'Artà, i també dedicats a les ocupacions agràries.¹

Maria Vaquer era modista i tant ella com el seu marit pertanyien al partit socialista. Varen formar part de l'Agrupació Socialista Capdepera, una de les més organitzades de Mallorca i amb més militància i activitats, de la qual ell va ser secretari general i ella n'era la presidenta del Grup Femení.

Maria Vaquer a la seva feina de modista, acompanyada per altres dones que també exercien aquesta labor. El nen assegut a sobre de la cadira és el seu fill, Joan Nebot «Rai».

El seu marit va ser un home perseguit a causa de la seva ideologia, el que va provocar que s'amagués després del Cop d'Estat i es va passar a les tropes Republicanes a sa Coma, d'on va passar a Menorca. Allà va estar al servei del comandant militar de Menorca, el coronel Brandaris.

En acabar la guerra el feren presoner i va passar per un consell de guerra amb els altres gabellins.

Fou condemnat a mort i després fou commutada la pena per 30 anys de presó. Va estar al camp de concentració de Formentera fins al 42, i més tard a altres presons de la Península.

Com he comentat abans, Maria Vaquer va tenir una gran repercussió sobre el feminisme. Durant la Segona República va formar part del Grup Femení de l'Agrupació Socialista, juntament amb el seu marit, on més tard va exercir com a presidenta.

Va tenir una gran influència política a Capdepera, però també recolzà les candidatures del Front Popular a nivell de tot Mallorca, juntament amb Aurora Picornell.

Maria Vaquer va realitzar varies col·laboracions amb la premsa, concretament al setmanari *El Obrero Balear*. Allà hi exposava les seves idees centrades en temes com ara l'època d'aquell moment o les dones, a més d'altres temes com pot ser l'espiritisme, per exemple. Aquest fet va poder perdurar fins al 34, ja que s'estaven aproximant unes altres idees que acabarien amb la llibertat que hi havia establert fins al moment.²

Cal destacar que en un dels setmanaris d' *El Obrero Balear* on Maria Vaquer escrivia, hi apareix un escrit d'una dona anomenada Margarita Nelken, diputada socialista i feminista, on hi expressa la seva admiració pels seus documents. El text diu així:

«Sta. María Vaquer:

Muy distinguida Sta.: Por nuestro común amigo el Sr Jaume, sé con qué cariño sigue Vd. mi labor y tengo interés en que sepa Vd, a su vez, que yo sin conocerla aún le profeso ya una cordialísima amistad.

*Antes de que pase mucho, he de ir a Mallorca con mi buen camarada Jaume³ y entonces tendré el gusto de expresarle verbalmente mi sincera amistad».*⁴

Doncs, amb aquest escrit queda reflectit la importància i la repercussió que tenien els escrits de Maria Vaquer, no només a Mallorca, sinó també fora.

Abans del 1931, l'opinió conservadora, molt influïda per l'Església, s'oposava a la participació de la dona en la vida pública i encara més en la política. L'únic rol de la dona era el de mare i com a tal transmissora dels valors tradicionals i religiosos. La premsa obrerista donà més protagonisme a les dones, mitjançant la ploma d'algunes de les seves líders. Així, al periòdic *El Obrero Balear* hi havia una secció fixa amb l'encapçalament de «Libérate Mujer».

S'ha de dir que el republicanisme mallorquí es malfiava del resultat de la concessió feta per la República. Al·legaven que la majoria de dones no tenien una opinió formada i es deixarien influir pels capellans.

De tot això, se'n desprèn la por que el sufragi femení havia aixecat fins al mateix 1931 en el pensament progressista. I aquell temor sempre remetia a la influència del confessionari sobre la dona, i per això, s'argumentava que calia donar-li instrucció i advocar per la laïcitat abans de concedir-li el vot. Només les dones que lluitaven per l'emancipació de les dones veien que la manca d'instrucció com la pedra d'ensopec de la causa feminista i intentaren posar-hi remei. Elles demanaven instrucció i actuaven creant associacions per a formar les dones en la novella ciutadania.

En les primeres eleccions legislatives de juny de 1931 les dones espanyoles encara no podien votar, però ja foren elegibles.

Les dones palmesanes foren les primeres que exerciren el dret al sufragi el 8 d'octubre de 1933, un mes abans que les de la resta de l'Estat.

A la campanya electoral de 1933, les dones de totes les tendències polítiques foren molt actives. Algunes que no eres directament polítiques, però que tenien una bona preparació intel·lectual, publicaren articles en la premsa adreçats a les noves electores.

La seva detenció

Maria Vaquer Moll va ser detinguda el mes d'agost del 1936. L'únic delictes era pertànyer a una societat política de caire socialista i republicà, però amb moltes activitats de tipus cultural.

Maria Vaquer va ser detinguda, jutjada i condemnada a pena de mort. Va estar en capella. No obstant, per un decret del govern de Burgos, que ordenava que no executessin les sentències de mort contra les dones, va tenir la sort, que, una vegada revisada la causa, la condemna va ser de sis anys, però no obstant de fet s'allargà fins a set.⁵

En el mes de setembre del 1937 Maria Vaquer passà a disposició judicial, on li feren un llarg interrogatori. Maria Vaquer era una dona molt valenta que s'enfrontà a les preguntes sense cap tipus de mentida i defensant clarament la seva ideologia.

Es realitzaren preguntes com ara:

Si els articles publicats amb un nom al peu eren seus, ella respongué clarament que sí, que ho feia amb l'objectiu de fer propaganda per el Grup Femení i que creia amb les seves idees, perquè pensava que eren conuenients per la societat. Si va ser la presidenta del Grup Femení Socialista de Capdepera, a lo que ella respongué: sí, que fou presidenta del Grup Femení els primers anys dels 4 que havia durat. Va fer propaganda amb l'objectiu de millorar la condició dels treballadors, que considerava que estaven molt explotats per part dels comandants.

També se li preguntà sobre si havia fet manifestacions referents a l'amor lliure i sobre la religió, a lo que ella respongué que no. No havia realitzat cap tipus de manifestació sobre l'amor lliure en el qual no està conforme i referent a la religió manifesta no tenir ninguna idea religiosa, però no s'ha expressat en contra ni ha actuat en sentit contrari.⁶

Maria Vaquer també fou acusada per estendre un pedaç blanc a la terrassa de casa seva destinat als avions republicans que bombardejaven l'illa a les jornades prèvies al fracassat desembarcament de l'estiu del 1936.

Referent a aquest tema, a l'interrogatori li demanaren si reconeixia per seu el tros de pedaç que posà a la terrassa de casa seva, a lo que ella respongué que sí, però que es limità a estendre en el terrat el tros de pedaç que havia rentat, sense cap altra significació.

Consell de Guerra

Després de tantes preguntes, el Fiscal considerà a Maria Vaquer Moll «responsable de un delito de adhesión a la rebelión, por lo que este Ministerio Fiscal termina pidiendo en nombre de la Ley pidiendo se imponga a Maria Vaquer Moll la pena de reclusión perpetua (hoy reclusión mayor) como autora por participación directa, libre y voluntaria del delito referido, con las accesorias de interdicción civil e inhabilitación absoluta perpetua durante el tiempo de la condena, debiéndole de servir de abono la totalidad de la prisión preventiva sufrida y en orden a las responsabilidades civiles que las sujeta a lo que en relación al particular disponen las instrucciones de la Junta Técnica del Estado».⁷

Maria Vaquer estigué acompanyada per un excel·lent advocat (defensor), anomenat D. Miquel Sampol Moragues que defensà amb molta força la seva inculpabilitat a aquell cas. Això queda demostrat amb declaracions com aquestes:

«Teniendo presente que los hechos son unos hechos normales de la vida cuotidiana que no revisten carácter criminal alguno, no se les puede considerar como incluíbles en los artículos del Código de Justicia Militar, como pretende el representante del Ministerio Fiscal». [...] «Del examen de estos artículos se deduce, que en ellos mi defendida expone ideas que en nada pueden haber contribuido a lanzar al obrero a esta Guerra contra la común patria española. Lo que pasa señores del Consejo, que entre los socialistas, habla como en todas partes, gente de bien y gente indeseable; idealistas, doctrinarios utópicos, entre los que se encuentra mi defendida y canallas auténticos, fieras humanas con los cuales hay que ser inflexible al aplicarles la justicia. Pero con personas de la calidad intelectual y moral de mi patrocinada no puede procederse como con esos individuos acreedores a que caiga sobre su cabeza todo el peso de la ley». [...] «Esta defensa estima, Srs. del Consejo, que los citados artículos aparte de figurar en un periódico socialista y firmarse como presidenta del grupo femenino, cree sinceramente que sus ideas son perfectamente publicables en cualquier número de un periódico Nacional-Sindicalista».

«Sólo he de subrayar que María Vaquer en toda su actuación política pasada y en su actividad publicitaria ni instigó ni vertió conceptos que puedan ser causa inmediata de los efectos que por desgracia hoy desgarran a nuestra querida patria». [...] «Me guía al hacer estas consideraciones, el propósito de demostrar la inexistencia de peligrosidad de mi defendida, estado de peligrosidad que dadas las circunstancias actuales empuja la sociedad, en acto de legítima defensa, a deshacerse de sujetos indeseables, pero este no es el caso de María Vaquer, mujer culta e inteligente que puede dar mucho rendimiento en la nueva España».

Maria Vaquer a la presó de dones de Can Sales

Finalment el Consell de Guerra condemnà a Maria Vaquer a la pena de mort com a responsable en concepte d'autora d'un delictes consumat d'adhesió a la rebel·lió militar, previst i penat amb la circumstància agreujant de la seva perversitat, encara que el fiscal només demanava cadena perpètua.

Exili a Alger i França

Després de que Maria Vaquer hagués sortit de la presó decidiren fugir ella i la seva filla, Magdalena, cap a Alger, on també s'hi trobava el seu marit, Serafi.

Alger es troba relativament proper a les Balears. Amb poc més de quaranta hores, i si el temps acompanya, s'hi pot arribar amb un llaut.

Influeixen factors econòmics que propicien les fugides a Alger. La immensa majoria dels qui hi marxaren tenien la vinculació directa o indirecta amb les organitzacions d'esquerra.

Alger els ofería allò que la seva terra els negava a causa de la precarietat econòmica i la manca de llibertats polítiques.

Serafi Nebot partí cap a l'Alger el 1947, i després també la seva dona Maria Vaquer, amb la seva filla, Magdalena, el 1951.

Efectivament, Capdepera fou un dels pobles on s'estructurà, en el decenni dels quaranta, un comitè legal del Partit Comunista. S'ha constatat l'existència de propaganda clandestina en aquest municipi, especialment a partir de 1945.

Serafi es va haver d'amagar. Magdalena, la seva filla, recorda que la Guàrdia Civil anava a casa seva a cercar-lo a causa de les delacions que alguns aventuraven a fer. Va estar amagat devers tres anys i la família l'havia de mantenir. Maria Vaquer feia de sastressa i la resta de la família feia feina per tirar endavant.

Solia ser molt habitual que els que havien aconseguit passar a Alger sol·licitessin a les autoritats les *cartas de llamada*, és a dir, un document que permetia reclamar la sortida dels fills i esposa dels refugiats a Alger. És per això que molts familiars dels que ja eren a Alger, optaren per fugir de manera clandestina. Això fou el que feren Maria Vaquer i la seva filla Maria Magdalena Nebot.⁸

Tornada, transició política i mort

Als anys 60 Maria Vaquer, juntament amb el seu marit i, més tard, la seva filla, va tornar de l'exili (Alger i França) i el 1977/78 es tornà a fundar l'Agrupació Socialista a ca seva, també amb l'ajuda del seu marit.

En el gener del 1982 Maria Vaquer morí.

Conclusió

Com ja sabem, la dona sempre ha tingut un paper secundari dins la societat. Per això, dones com Maria Vaquer volgueren defensar la importància que hi tingueren dins ella.

En aquest treball he volgut reflectir la lluita que es va produir per defensar el feminisme, que ja es duia de manera teòrica molts anys enrere, i que es va dur a la pràctica al llarg del segle XX i va culminar amb la Segona República.

Aquesta lluita es va anar escampant per tot l'Estat, però el que més impacta és com, en un poble tan petit i llunyà com és Capdepera, les dones s'organitzaren culturalment i sobretot políticament per defensar-se fins al punt de crear un Partit Socialista en defensa del Feminisme i els seus drets, i que va arribar a ser molt conegut no només dins Mallorca, sinó també fora.

Un gran exemple d'una líder feminista i socialista és na Maria Vaquer, que va defensar-se amb cos i ànima malgrat les circumstàncies de la època, i també les que li va tocar viure. Ella respongué ajudant als altres per defensar aquests dificultats i les de la època, intentant sempre defensar els drets de tothom, així com també les posicions de desigualtat i violència envers les dones, intentant aconseguir sempre per damunt de tot la justícia i acostar els ideals igualitaris a tota la societat.

Notes

1 Dades extretes de la fe de naixement de Maria Vaquer de l'arxiu de Capdepera, concretament del Jutjat de Capdepera (Llibre de Naixements).

2 Veure apèndix documental.☐

3 Jaume, Alexandre: «A las compañeras de Capdepera». *El Obrero Balear*, 1.575 (26 febrer 1932), pàg. 1.

4 «Carta de Margarita Nelken a Maria Vaquer», *El Obrero Balear* 1.575 (26 febrer 1932), pàg. 3.

5 Capellà, Margalida: *Dones republicanes. Memòria de la Guerra Civil a Mallorca (1936-1939)*. Palma: Lleonard Muntaner Editor, 2009.

6 Dades extretes del Jutjat Militar de Palma. Causa no212/36.

7 Dades extretes del Jutjat Militar de Palma. Causa no212/36.

8 Marimon Antoni; Santana, Manel: *Els exiliats: Refugiats i exiliats de les Illes Balears a causa de la Guerra Civil del 1936-1939 i de la immediata postguerra*. Palma: Hiperdimensional, 2006. Pàg. 105-106.

Maria Vaquer:
una lluitadora pels drets de les dones

Margalida Serra Nebot

Abans de tot, m'agradaria donar les gràcies per haver comptat amb jo a l'hora de publicar aquest treball. He de dir que, tot i això, per a mi resulta un poc nou, ja que no tinc gaire experiència en treballs d'investigació i el treball es basa en una recerca profunda d'informació sobre un fet que crec que va marcar la història a Capdepera. Dit això, intentaré fer-ho el millor possible, perquè pugueu entendre quin va ser el motiu d'aquest treball, i la importància que va tenir na Maria Vaquer com a dona feminista dins el poble de Capdepera.

Quan em varen encomanar aquest treball, no sabia ben bé per on començar, ja que el que em demanava el professor era una recerca d'algun fet que hagués marcat la història d'algun poble, en aquest cas, el meu, és a dir, Capdepera. Jo no estava molt «empapada» d'aquest món, i per això vaig decidir posposar aquesta assignatura per l'any següent i poder, així, fer-ho el millor possible. He de dir que gràcies a Miquel Llull vaig poder accedir a tota la informació necessària, ja que vaig disposar de l'ajuda d'ell en tot moment.

Xerrant xerrant, va sorgir el tema de na Maria Vaquer, i va ser així com vaig decidir enfocar el meu treball cap a ella.

Al començament, anava bastant perduda, ja que, com he comentat abans, no sabia ben bé per on començar, però poc a poc vaig enfilat idees, fins que vaig tenir una idea més o menys clara de com seria el treball. Va resultar ser una feina bastant complexa, degut a que no tenia la suficient informació, i moltes vegades havia de desxifrar textos, per tal de veure què posaven. Però, he de dir, que la feina va pagar la pena, perquè vaig intentar plasmar tota la informació que tenia, i al final, vaig obtenir uns bons resultats. Així que ara, comentaré una mica sobre la protagonista d'aquesta història: na Maria Vaquer.

Com tots sabeu, na Maria Vaquer va néixer a Capdepera l'any 1902, i juntament amb el seu marit, Serafí Nebot, pertanyien al partit socialista, del qual formaren l'Agrupació Socialista Capdepera, situació que seria arriscada amb l'arribada de Franco al poder, ja que les idees que destacaven no coincidien amb les seves, el que li provocà una sèrie de conseqüències, com ara la persecució del seu marit.

Ella expressava les seves idees escrivint al setmanari *El Obrero Balear* i altres col·laboracions amb la premsa. Però això només va ser possible fins al 34, ja que després aquesta llibertat va quedar limitada, degut a l'aproximació d'unes altres idees més radicals. Així i tot, ella no deixava d'escriure al setmanari sobre temes com la dona, l'època del moment... Però el més important, penso, és el pes que varen tenir els seus escrits fora de Mallorca, com es pot veure a l'escrit de Margarita Nelken. Aquí queda reflectit la importància que va tenir la seva figura com a defensora del feminisme.

Crec que és molt important el paper que va tenir na Maria Vaquer, ja que aquest fet va tenir un pes especial de cara a la història. Penso que és ara quan la gent se n'adona de la importància que va tenir na Maria Vaquer, ja que per aquells temps no es valorava de la mateixa manera que ara, degut a la limitació que tenien, sobretot, les dones per expressar la seva paraula.

Crec que seria important que cada un/a de nosaltres anéssim una mica més enllà per poder saber com es vivia la situació d'aquell moment, i com ella va aguantar cada situació d'injustícia que rebia per ser una dona valenta, intel·ligent i culta, preocupada per la situació del moment. Na Maria Vaquer tenia unes idees molt avançades, i és per això, que cal donar-li la importància que es mereix, perquè viure l'experiència de la presó i de l'exili són fets que marquen una persona, i ella, així i tot, va enfrontar-se amb cos i ànima a cada situació. Cal destacar la situació familiar que va viure, sobretot pels seus fills, petits en aquells moments, així com també el rebuig de certs sectors que no tenien la mateixa ideologia.

Ja per acabar, només em queda ressaltar la valentia de na Maria Vaquer, no només pel fet d'escriure i defensar les seves idees, sinó també per enfrontar-se davant la injustícia. Si teniu l'ocasió d'accedir als seus escrits d'*El Obrero Balear*, podreu observar la seva visió del món de la dona, ja molt avançada a aquella època.

Publicat a *Cap Vermell*
el 4 de març de 2011.

DOCUMENTACIÓ GABELLINA DESTAROTADA (16)

El Obrero Balear i Capdepera: Comentari a Maria Vaquer

Miquel Llull

Bibliotecari del Golea

El setmanari *El Obrero Balear* és una de les publicacions periòdiques esquerranes de més llarga durada, ja que va sortir gairebé sense interrupció des de desembre de 1900 a juliol de 1936, passant per èpoques de negre dictadura i d'altres de «democràcies» segons el criteri, sempre restrictiu, del nacionalisme espanyol. Avui, continuant amb la sèrie que encetàrem no fa molt juntament amb llucià rinyon, Margalida Serra i, aviat, Josep Terrassa –l'amu en Pep de na Maïans–, volia parlar de **Maria Vaquer Raia** i els seus articles a *El Obrero Balear*; més concretament, volia parlar d'un dels seus articles.

Bé, potser més que parlar-ne, del que es tractaria és que el llegíssiu vosaltres *mateixus* i vos féssiu la vostra pròpia opinió.

Abans, però, permeteu-me explicar destarotadament la relació entre Capdepera i la publicació socialista per excel·lència de les nostres illes mediterrànies i avinagrades. Capdepera i *El Obrero Balear* tengueren una llarga relació, ja que molts gabellins hi varen escriure articles que s'han d'inscriure dins la lluita d'una part del poble per trobar el seu paper dins la vida política i cultural.

Aquesta de més amunt és la primera notícia relacionada amb Capdepera que hi he trobat fins ara. El 1908 hi ha uns gabellins que es dirigeixen als socialistes manacorins per tal de demanar informació per a constituir una agrupació socialista gabellina. No sabem per què, però aquesta agrupació es torbarà encara una temporada llarga a constituir-se i, de fet, com ja vaig contar a l'article anterior d'aquesta sèrie destarotada, varen ser primer les dones les que constituïren la seva agrupació. La qual cosa ja ens dona un detall: fins i tot entre l'esquerra més «avançada», els *homus* i les dones estaven separats, més o manco com a les esglésies: uns a la dreta i altres a l'esquerra del pare.

Bé, en tot cas, a partir d'aquesta data del 1908 la relació de Capdepera amb el setmanari serà gairebé ininterrompuda i tindrà molts col·laboradors, alguns d'ells molt constants i d'altres de més esporàdics. A més de **Maria Vaquer**, hi podem afegir aquesta llarga llista:

El Obrero Balear, 25
gener 1908, p. 4.

Miquel Ferrer, Antoni Domínguez Moll, Bartomeu Gili Sirer, Miquel Serra, J.C. Sirer, Josep Canals, Magdalena Coll, Serafí Nebot Pascual, Mateu Sirer, Josep Melis, Josep Terrassa.

Finalment, també cal incloure a **Antoni Maria Alsina**, que en va arribar a ser director en diverses tongades. Cal dir que **Miquel Serra**, **Antoni Domínguez Moll** i **Bartomeu Gili Sirer** moriren afusellats pels feixistes, i, com a mínim, **Magdalena Coll**, **Maria Vaquer** i **Serafí Nebot** passaren per les seves presons amb sort diversa. Aquesta estadística, evidentment, fa feredat!!!! Va ser una part del preu d'una suposada llibertat que va acabar sufocada per un exèrcit colonial (**Paul Preston**, dixit) i plena de sang.

Però tornem a la realitat! No existeix, que jo sàpiga, una monografia que ens doni una panoràmica sencera del que va ser i representar *El Obrero Balear*, però sí que hi ha un estudi dels seus inicis, que ens posa en antecedents del que vendrà després. **Joan T. Martínez Grimalt** va publicar el 2009 una petita monografia sobre aquests inicis del setmanari que l'inscriu dins l'àmbit de les publicacions obreres que sortiren com bolets a finals del segle XIX i començaments del XX.

Per altra banda, la temàtica dels col·laboradors gabellins és molt semblant a la general del setmanari: informació sobre l'organització local (actes públics, assemblees, directius, etc.) i escrits teòrics i de propaganda: contra el capitalisme en general, contra el caciquisme i també contra la religió i les seves organitzacions. Bé, potser més que contra la religió és contra l'església catòlica que es manifesten els esquerrans gabellins, perquè alguns d'ells són metodistes i d'altres espiritistes. Només uns pocs (**Antoni Domínguez** i **Bartomeu Gili**) es declaren obertament ateus.

Comentari a Maria Vaquer

I en aquest punt és on podem inscriure l'article de **Maria Vaquer Raia** que avui volíem comentar, titulat «Instrucciones para el presente y el futuro» i publicat el 21 d'agost de 1931. L'article té una sèrie de característiques que, evidentment, no són originals perquè formen part del moment històric –començaments de l'època republicana– en què es va escriure.

Per una banda, una defensa de la dona, com ja feia **Magdalena Coll** vint anys enrera, i un intent de fer-li entendre que la cultura és i serà alliberament. Convé recordar que en aquella data la dona encara no tenia dret de vot i, per tant, era una ciutadana de segona categoria.

I també, com deia abans, l'anticlericalisme és marca de la casa tant del setmanari com de l'esquerra en general. L'església catòlica, «*los ministros de Dios y sus secuaces*», sempre s'han posat al costat dels *poderosus* i, com no podia ser d'una altra manera, també ho feren en el començament de l'etapa republicana. L'odi que li professava la classe obrera organitzada no era gens gratuït, i prova d'això és que l'església no va dubtar ni un moment en beneir la guerra contra la democràcia per tal de defensar els seus privilegis, alguns dels quals encara duren avui en dia. Pensem que l'església catòlica mai no s'ha conformat amb un paper merament espiritual i sempre s'ha ficat en tot allò terrenal i, sense cap mena de dubte, feia i fa política de partit i inverteix una part de les seves subvencions estatals per a atacar les pròpies polítiques de l'estat que no li agraden. Si això encara ho fa avui en dia, imaginem el que devia ser en temps republicans, quan el seu poder sobre els pobres desvalguts era immens i les trones feien exactament el mateix paper que ara fa la televisió o l'esport: d'adormidera i/o d'amenaça als dissidents. Això, evidentment, no justifica l'assassinat en massa de capellans, frares i monges que es produí a partir del juliol del 36, al qual ens referirem un altre dia quan parlem del frare mercedari gabellí **Jesús Eduard Massanet Flaquer**, assassinat per «escamots d'incontrolats» a Lleida tot just començar la guerra.

No és estrany, per tant, que **Maria Vaquer Raia** es faci eco de tot aquest ambient en els seus escrits, que posi sobre la taula les amenaces i els xantatges que reben per part dels catòlics i que invoqui a una figura com Giordano Bruno, mort a la foguera per defensar la rodonesa de la terra o potser per defensar una altra visió de la religió, tant se val. L'important per mi és que, en aquest article, Maria Vaquer destaca la importància de la ciència i de l'estudi, la qual cosa l'acosta a l'espiritisme, una religió que es reclama científica, talment com ho féu també **Francesc Pujols** i la seva religió científica catalana.

A alguns potser els pot despistar que també parli de Crist i el consideri el primer socialista, però això no és cap casualitat. Els espiritistes no renegaven de Jesús ni tampoc d'alguns dels llibres que després es varen dir cristians. Però els espiritistes confiaven en la ciència, amb els seus avenços, amb les seves respostes. Confiaven amb la ciència per a descobrir noves vies de coneixement i esperaven més d'ella que d'allò desconegut que alguns anomenen déu. I això, evidentment, els diferenciava dels catòlics que sempre han temut la ciència i l'han combatuda amb fogueres, prohibicions i tot tipus de persecucions i malifetes.

Una altra cosa és això de considerar Crist com el primer socialista, que forma part d'una altra corrent de l'esquerra, de la qual l'expressió més

propera en el temps és la Teologia de l'Alliberament, que a finals del segle passat va agafar una gran força sobretot a Amèrica del Sud.

No és el moment ara de fer-ne un estudi exhaustiu, però permeteu-me un petit comentari: la potència del cristianisme catòlic ha estat tan grossa que fins i tot ha arribat a contaminar les parts del món que semblaven destinades a superar les fronteres que imposava la religió.

Ja per acabar, vull dir, com sempre, que tot té uns antecedents: el feminisme gabellí, l'espiritisme, el metodisme, la llata, el cooperativisme obrer, el moll metodista-espiritista de Cala Rajada, la connexió internacional i catalano-gabellina que encara dura dins els *nostrus* cors i que va des del castell fins a la muntanya màgica de Montserrat, etc., etc., etc.; tots aquests antecedents que després tengueren tanta d'influència i d'importància durant la república i en la vida de Maria Vaquer i les seves camarades, els trobareu molt ben resumits i documentats en aquest llibre que vos anim a llegir:

Isabel Peñarrubia (2006). *Entre la ploma i la tribuna. Els orígens del primer feminisme a Mallorca, 1869- 1890*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 175-194.

Publicat a Cap Vermell
el 23 de març de 2011.

I ara, finalment, llegiu també l'article de Maria Vaquer:

Maria Vaquer Moll *Raia* o la mentalitat de la dona gabellina d'esquerres a finals del segle XIX

Josep Terrassa Flaquer

A l'hora de dir la meua en aquest homenatge a Maria Vaquer *Raia* he de manifestar, prèviament, el meu respecte pel seu treball polític, fet des de la dignitat, el desinterès i la voluntat de millorar la condició de tots els ciutadans.

El primer que sorprèn de la lectura dels articles de Maria és la seva confusió; una mescladissa d'idees, poc cohesionades i allunyades dels problemes reals. Segur que hi té a veure el fet que siguin els seus primers articles, finals de l'any 1931, i allò que la motivava era divulgar el projecte socialista i donar protagonisme a l'agrupació local.

Llavors les famílies esquerranes locals transmetien, de generació en generació, les seves actituds polítiques i religioses. Els arguments que utilitza na Maria són ben «gabellins», cosa que em fa pensar que el seu pare, en Francesc, no els hi podia haver ensenyat pel fet de ser artanenc i desconèixer els successos i enfrontaments que s'esdevingueren a Capdepera en el darrer quart de segle XIX.

Na Maria es casà amb en Xerafi Nebot Pascual el 15 de novembre de l'any 1924 pel ritual catòlic. Els pares d'en Xerafi eren militants socialistes i anticlericals; a més el matrimoni civil era una pràctica ben coneguda a Capdepera ja que feia més de cinquanta anys que se'n feia ús; per tant, la decisió de casar-se seguint el ritual catòlic correspondria a na Maria. I encara seré més agosarat afirmant que na Maria es va fer socialista a partir de la coneixença d'en Xerafi, el qual l'orientaria en la lectura dels autors «clàssics» de l'esquerra gabellina; fet que explicaria que, set anys després de casar-se, na Maria encara no tingués assimilat tota aquella desgavellada herència ideològica gabellina.

Pot resultar sorprenent que na Maria desenvolupi l'article a partir d'una paràbola de Jesús. El cristianisme sempre ha negat que fos una ideologia però la veritat és que, com a mínim, les ha inspirat. Les ideologies del segle XIX, entre les quals hi havia el primer republicanisme, l'espiritisme i el socialisme utòpic, aspiraven a substituir el cristianisme; llavors tant la religió com dites ideologies oferien una explicació del destí humà, aspiraven a redimir la condició humana oferint la manera d'aconseguir-ho que no era altra que seguir les ensenyances dels seus respectius màrtirs.

A l'escrit de na Maria és identificable un cert profetisme a dos paràgrafs, quan diu: «... aquellos hombres que fueron mártires, tratados de ateos por defender a la humanidad y conducirla a la redención con ideales nobles y serenos»; o aquest altre: «es hora que los calificados de ateos sepamos marcar el compás de la vida a quienes no la comprenden». El profetisme és una actitud de finals del segle XIX que, també, es dona a altres indrets, sobretot entre els nombrosos joves, catòlics i evangèlics, que s'embarcaven per anar a evangelitzar a terres llunyanes. A Capdepera no fou l'únic cas. En Gori Jaume, un dels divulgadors de l'espiritisme gabellí, quan feia de caminer i era fadrí, trobà una pedra a la vorera del camí que li cridà l'atenció, quan la girà hi trobà escrita la paraula: «profeta». Així m'ho contava la seva néta na Margalida Moll Jaume.

Na Maria també tenia assumit l'anticlericalisme, un dels puntals ideològics dels republicans els quals propugnaven la completa separació entre l'Església i l'Estat, rebutjaven els dogmes del catolicisme i defensaven la llibertat de consciència. Na Maria ho esmenta clarament: «sabemos de muy lejos que los perdones de la religión no tienen efecto alguno». Un dels divulgadors del republicanisme a Mallorca fou en Miquel Quetgles Bauçà defensor d'una religió cordial de la humanitat enfront de la dogmàtica religió catòlica. En Miquel finà el febrer de 1872 i el seu enterrament fou el primer de caire civil que se celebrà a Palma. El vint-i-dos de desembre del mateix any finava a Capdepera la republicana Margalida Barceló Serra, natural de Porreres i casada amb el lliurepensador Vicenç Garau *Racó*. Seria el segon enterrament civil a Mallorca. El vicari Josep Sureda *Tafona* es negà a donar-li sepultura en el cementeri; aleshores l'enterraren fora d'aquest clos municipal. A Capdepera l'anticlericalisme, en molts de casos, es va dur fins a les darreres conseqüències.

En Jaume Alzina, en el seu estudi sobre la població a la comarca de Llevant, observà que a mesura que perdien importància els factors econòmics en el comportament nupcial i matrimonial de les parelles gabellines, a finals de segle XIX, guanyaren significació les qüestions religioses. Aquella dissidència tan fortament sentida afermà els vincles afectius dels matrimonis esquerrans. En Francesc Sanllorente, en el seu estudi sobre la repressió franquista, destaca que la majoria de vídues processades a Mallorca eren de Son Servera i Capdepera, cosa que relaciona amb el desembarcament de Bayo al port de Manacor i la repressió que el fet desfermà. El total de dones processades a Son Servera fou de 40 i a Capdepera 26; quan als demés pobles de l'illa no n'hi ha cap que passi de les sis dones. La repressió de les dones gabellines no té res a veure amb el desembarcament de Bayo sinó en el recolzament que sempre donaren al seu espòs, participant activament en les lluites polítiques, com fou el cas de na Maria i en Xerafi.

MARIA VAQUER, ARTICULISTA

Il·lucà rinyon

«En un sentit important, el marxisme és una religió. Per al creient, presenta, de primer antuvi, un sistema de finalitats últimes que emmotllen el sentit de la vida i són criteris absoluts per a jutjar fets i accions, i, en segon terme, una guia cap aquests fins; això implica presentar un pla de salvació... Podem concretar més encara: el socialisme marxista pertany a aquell subgrup que promet el paradís a la terra.» Aquest paràgraf de J. A. Schumpeter defineix de manera precisa els articles de Maria Vaquer, qui escampà la bona nova del socialisme entre el maig del 1931 i el juny del 1933 en *El Obrero Balear*.

No podia ser d'altra manera una vegada que la imatge del món dels qui optaren pel socialisme estava necessàriament construïda sobre vint segles de cristianisme, essent així que substituïren l'escatologia cristiana per la socialista sustentada sobre el positivisme científic vuitcentista. Maria Vaquer ho explica, clar i net, d'aquesta manera: «... hay que imprimir a su vida [la dels homes] una nueva orientación más en consonancia con las necesidades de progreso innovando sus métodos de vida, modificando sus leyes, sus sistemas filosóficos, sus planes de enseñanza, reprimiendo toda clase de prejuicios; en fin, renovando, reconstruyendo y revolucionando todo aquello que, en abierta pugna con los mandamientos imperativos de la Ciencia, que es la Madre de la vida, no tenga razón de ser o existir, preparando de este modo las condiciones psicofísicas que habrán de concurrir en ese medio ambiente que será obra de él mismo, de su trabajo, de su propia aspiración hacia ese estado de progreso tan avanzado como maravilloso». (*El Obrero Balear*, 16-X-1931).

Avui en dia aquesta concepció i manera de fer política, que vista amb ulls actuals ens sembla ingènua, ja no és possible. La idea de progrés s'efondrà en els gulags comunistes i en els camps d'extermini nazis. I va ésser als anys setanta del segle passat quan un filòsof comunista-leninista,¹ Wolfgang Harich, torpedinà la línia de flotació del mil·lenarisme socialista –i de passada la idea de progrés– fent trontollar les argumentacions sobre la viabilitat d'una societat comunista. Des d'aleshores la idea pseudo-religiosa de progrés, desproveïda de contingut, ha estat destinada al consum de masses mesurat amb PIBs, molt lluny del què Maria Vaquer entenia

per evolució social. Mentrestant la U.R.S.S. ha desaparegut del mapa i la socialdemocràcia, que viu al dictat d'un artefacte anomenat neoliberalisme, accepta com animals de companyia a Muḥammad Ḥusnī Sayyid Mubārak i Zayn al-Abidin *Ben Ali* a l'Internacional Socialista.²

D'altra banda, l'optimisme científista ja no té cabuda en la societat complexa i incerta d'avui en dia, on la ciència s'ha problematitzat i tornada de perfil borrós:³ la posició de l'observador condiciona els resultats dels experiments, els coneixements modifiquen els valors i aquests actuen a manera de cucales a l'hora d'enfrontar-se amb els fets, no tenim clar des de quins valors s'ha d'investigar i, a més, s'ha democratitzat fent que el test de validació ja no sigui únicament intern a la ciència sinó que depèn de l'opinió pública. La fórmula màgica «Soviets més electricitat» com a alliberadora de la humanitat fracassà estrepitosament i no queda clar si l'alternativa «capitalisme més centrals nuclears» maximitza la utilitat dels ciutadans de les societats ultraprogressades.

La vessant profètica del socialisme omplí de sentit la vida dels milions de persones que lluitaren per millorar el seu benestar, va esser cabdal per a la configuració d'un moviment polític de masses i psicològicament les dotà d'una moral de victòria que els preparà per suportar amb fermesa mil-i-una dificultat, com és el cas de Maria Vaquer.

En molts pocs anys s'ha passat de la lluita idealista per a la transformació de la societat en una utopia comunista, als inicis d'una lluita materialista per a la supervivència del planeta, ofegat pel progrés dels mercats capitalistes.

Al capdavant, però, el que importa són les persones i els qui hem volgut donar a conèixer a Maria Vaquer a través d'aquests escrits ho hem fet empenyent per la indubitable dimensió moral del personatge que l'aixeca per damunt les constriccions del moment històric que visqué i de les eleccions ideològiques i polítiques que acceptà i, com diu Serra Nebot s'ha de «resaltar la valentia de na Maria Vaquer, no només pel fet d'escriure i defensar les seves idees, sinó també per enfrontar-se a la injustícia». En aquest sentit és un exemple pels seus conciutadans i estaria bé que els al·lots que surten de l'Institut de Capdepera tinguessin una resposta en ser preguntats sobre Maria Vaquer *Raia*.

Publicat a *Cap Vermell*
el 12 de juliol de 2011.

Notes

1. En aquell «entonses» hi havia categories professionals que avui ens xerriquen l'oïda, talment com d'aquí a cinquanta anys ho farà el saber que en aquell «entonses» hi havia filòsofs i economistes neoliberals.

2. Expulsats de l'Internacional Socialista a conseqüència de les revoltes populars d'aquest hivern. «A buenas horas, mangas verdes»!

3. De fet, als anys vint del segle XX, a Alemanya, l'Escola de Frankfurt ja posà en solfa l'optimisme tecno-científic defensat pel socialisme.

ARTICLES DE MARIA VAQUER RAIA,
PUBLICATS A *EL OBRERO BALEAR*

LA MUJER ANTE LA REPÚBLICA

Despierta, mujer, del letargo en que estás anonadada, despiértate del sueño morboso en que te sume, estado de insensibilidad que el rugido del león te subyuga, y con sus garras te devora, sin darte cuenta que has llegado al momento propicio de la realidad libertadora. Reflexiona y verás como tu eres la elegida, el arma dificultadora de los interesados para que te mantengas individualizada y eternamente ignorante, de cuya torpeza y modorra se valen ellos para dificultar el progreso tanto material como espiritual.

Hora es ya, mujer, que emprendas el vuelo de tu pensamiento hacia una vida más libre, más grande, más justiciera, no te entretengas en rezos para librarte de los que te oprimen, que si en el rezo confías, vivirás siempre desesperada. Dice un refrán: «nadie apedrea sus tejados». Toda propaganda se hace a conveniencia del propagandista, sea del color que sea, y lo peor del caso es que te conviene por defender tu sociedad, tus intereses, tu propia sangre como son tus hijos, la tienes olvidada, la desprecias, la rechazas.

Las mujeres Capdeperenses son las de más digna apreciación del planeta, por un exceso de trabajo, que si tuvieran luz continua toda la noche, les pasarían semanas sin dar descanso a tu cuerpo, dándoles un beneficio que no les basta para cubrir las mas imperiosas necesidades para la vida ¿y todo por que? por mantenerse individualizadas.

No has comprendido, mujer, que, por el miedo que te inspira ingresar a las filas socialistas dificultas el triunfo de la cultura y del amor, tu que lo eres todo madre, esposa y novia, eres la que más debes sentir el temor del cargo que desempeñas, eres la que debes principiar el primer átomo de justicia. Tu buen corazón que rebosa amor maternal hace que sientas más que nadie las amarguras de las injusticias que hasta ahora han existido. No puedo de menos siendo hermana tuya que hacerte esta pequeña llamada; ahora que tenemos República, más que nunca, tienes necesidad de organizar bien tus ideas renaciendo en tu cerebro un ideal noble y justo, no te detengas, ayuda al hombre en la lucha por la justicia y por la libertad de tu sexo. ¿No te das cuenta, mujer, que por tu ignorancia siempre has sido víctima de las leyes Españolas? ¿No ves que los enemigos de la justicia social han hecho su agosto a costa de la mujer abusando de su debilidad

en vez de protegerla? Dos caminos te quedan; primero ingresar en las filas socialistas para librarte de los grillos que te oprimen, logrando también librar a tus compañeros y tus hijos, y segundo, seguir siendo esclava del hombre, del trabajo, y de la injusticia.

Piénsalo bien, mujer, y verás como tengo demasiada razón en aconsejarte que vengas a abrazar las doctrinas socialistas y a engrosar las filas de los que luchamos por el triunfo de ellas.

EOB (10 maig 1931), p. 3.

INSTRUCCIONES PARA EL PRESENTE Y FUTURO

Después de descubiertas las farsas y artimañas que desde tiempos remotos vienen sembrando en la humanidad una confusión de ideas, creencias y respeto, llegando a tal punto la obra inicua de los llamados ministros de Dios y sus secuaces, que han logrado invadir el género humano de ateísmo e inmundicia inmensa, cortando en todos los sentidos el camino a las realidades y a las innovaciones.

Ahora que tenemos República, la que con su palabra nos dice, «cosa pública, libertad de pensamiento, y desarrollo de ideal»; debemos hacer frente a los políticos que tan bárbaramente nos ofrecen bayonetas y ametralladoras para defender su negra historia inquisitoria; valiéndose de corazoncillos inertes y cerebros nebulosos; ahora más que nunca hemos de fortificar la raíz de la dolorosa tarea en que Giordano Bruno sostenía inteligentemente sin mentirosas fantasías el ideal noble de la justicia, dándole el calificativo de ateo y vagabundo y siendo perseguido a todo trance por los escribas y fariseos; y por último las llamas de la hoguera dieron fin a su vida; el cual momentos antes de espirar dijo así: «Decidle al mundo que diez años con fiebre, con delirio, con hambre... no pudieron mi voluntad quebrar. ¡Ya os aguardo!...dad fin a vuestra obra... ¡Cobardes! ¿Qué os detiene? ¿Teméis al porvenir? ¿Tembláis? es que os falta la fe que a mí me sobra... ¡Miradme, yo no tiemblo y soy yo quien voy a morir!...»

Imitad vosotras mujeres madres, a los valerosos sacrificios de nuestros antepasados, haciendo uso de vuestros derechos ciudadanos para llevar a cabo la magnífica obra de igualdad y libertad de cada una de vosotras.

¿Qué objeto me habrá inducido a tomar la pluma y olvidar mi silencio? Pues sencillamente; la crítica de la mujer individualizada, que sin estudiar las doctrinas socialistas e ignorando sus sentimientos, me acumulan juntamente con mis compañeras toda clase de iniciativas.

Yo te aconsejo, mujer, que tales trabajos te tomas; que pongas piedra sobre piedra para la educación que tu físico estado proclama, dejando campo libre a las que, por su nebulosa inteligencia no comprender su lenguaje. Aprende a fortalecer tus virtudes, analiza la naturaleza empezando por el átomo, hasta lo más grande en cualidades, y así el día de mañana

tus hijos encontrarán los frutos de tus trabajos más sabrosos, más perfectos y serán más apreciados... Y sobre todo mujer recuerda las palabras del primer socialista «Cristo», que con una de sus parábolas dijo: «No hagas a nadie lo que no quieras que te hicieran a ti».

EOB (21 agost 1931), p. 3.

IDEALES OCULTISTAS

Hace ya mucho tiempo que podía haber fijado la orientación que me marca mi ideal.

Perdóname, lector, si por esta vez soy algo personalista y lejos de ser objetivo, hablando a mis lectores de mi misma, en gracia a mi pluma se esgrime para luchar en el palenque de estas cuestiones de ocultismo, que cada día van agitando más la pública opinión.

En ello sólo se cumple un deber de escritor, que es tomar el pulso y recoger los latidos de una de tantas inquietudes espirituales por una causa muy natural, sintiéndome idealista y perseguidora de la razón y partidaria de la moral; que no encuentro en la parte social ninguna idea de ateísmo, voy infiltrando, lo mismo que siempre, el gran problema de ocultista.

Razonando, sin el menor interés egoísta en atraer las personas que estudien y siguen estas doctrinas, fácilmente se comprenderá mi desinterés, puesto que no espero favores por ninguno de mis consejos, pero sí, como persona honrada, siento el latigazo de la indignación, por eso me siento incapaz de ocultar por más tiempo la noble idea espiritual. La mía no tiene principio ni fin, seguiré siempre la evolución del tiempo, escogiendo de todas las doctrinas el camino más recto para llegar a la perfección. Estudiad también, compañeras idealistas, un tanto de psicología y pedagogía, desprendiéndolos de todo hábito religioso, de todas las preocupaciones de carácter dogmático que tanto dividen a los pueblos y a los hombres; hay que imprimir a su vida un nuevo rumbo, una nueva orientación más en consonancia con las necesidades de progreso innovando sus métodos de vida, modificando sus leyes, sus sistemas filosóficos, sus planes de enseñanza, reprimiendo toda clase de prejuicios; en fin, renovando, reconstruyendo y revolucionando todo aquello que, en abierta pugna con los mandamientos imperativos de la Ciencia, que es la Madre de la Vida, no tenga razón de ser o existir, preparando de este modo las condiciones psicofísicas que habrán de concurrir en ese medio ambiente, que será obra de él mismo, de su trabajo, de su propia aspiración hacia ese estado de progreso tan avanzado como maravilloso.

La libertad nos traerá la dicha del progreso por medio del estudio, y la Ciencia, peregrinando en nuestros ideales y asociaciones, el camino de la eterna vida.

EOB (16 octubre 1931), p.4.

LLAMADA A LA MUJER MALLORQUINA

Enterada toda mujer española de la confianza que inspira al parlamento, que por mayoría de votos le ha concedido derecho al sufragio, pensando seguramente que posee cualidades políticas y que es capaz con sus derechos a proteger la nación española, por lo que se ha gastado tanta retórica discutiendo si la causa primordial de la derrota de España consistía en privar a la mujer de los derechos civiles y someterla al capricho del hombre. Respecto a estas voces que el viento llevaba y traía, es que me decido a hacerte una llamada, confiada y segura que esta vez al verte libre de las garras tiránicas de unas leyes caprichosas, las cuales tenían especial cuidado en que te mantuvieras dormida y callada; y ahora, gracias a nuestros camaradas socialistas, que han sabido barrer todo lo inmundo que obstaculizaba la luz que ha de conducirnos a ser reconocidas con derechos y beneficios iguales a los del hombre; y siendo así, cada una de vosotras se decida a apreciar con verdadero cariño el arma noble del sufragio que os ha sido concedido, para que el día de mañana tengáis lugar por medio de vuestras representantes a mejorar vuestras condiciones de vida.

Las aspiraciones del Partido Socialista van a compás evolutivo, sujetando su programa a las circunstancias, pero rechaza toda iniciativa reaccionaria de cualquier afiliado; no pretende en ningún concepto multiplicar el número, sea de lo que sea, no; un número convencido es una realidad, y a convencer un obstáculo.

Pensad mallorquines que en las primeras elecciones no supimos corresponder al resto de España con el advenimiento de la República, pensad que mientras no sepamos cumplir con el deber de ciudadanos libres, tendremos marcada sobre nuestra isla la mancha negra como símbolo de tiempos inquisitoriales.

Pensadlo bien y veréis la suma necesidad de ingresar al Socialismo para convencerlos de la realidad; y una vez haberos dado clara cuenta del significado, no vendrá ocasión de una nueva derrota, ni tampoco una palabra de hiel, de unos labios de hombre que diga: «haber confiado el sufragio a la mujer, es la culpa que Mallorca se mantenga esclavizada, como en los tiempos pretéritos».

A pesar de mi carácter optimista, pongo en evidencia el porvenir, advirtiéndole que yo nunca he dudado del tierno corazón de la mujer mallorquina.

Capdepera 8 Diciembre de 1931.

EOB (1 enero 1932), p.3.

TEMA PALPITANTE

Instaurada en España la República, arrollados los obstáculos tradicionales que impedían el desenvolvimiento de los ideales progresivos, más que nunca importa a los socialistas procurar inculcar en las masas la necesidad de luchar, humana e inteligentemente, por el triunfo de tales ideales.

La gravedad de los momentos presentes exige de todos los verdaderos revolucionarios desterrar de la mente de los obreros toda idea destructora, que esta sólo beneficiaría a los enemigos del progreso social, puesto que este es obra constructiva, no destructiva, como presumen ciertos elementos víctimas del oscurantismo que nos ha legado la infausta monarquía que hizo mártires a todos los hombres verdaderamente liberales. Ahora nos toca la tarea de educar a los trabajadores, dulcificar su carácter agriado por las injusticias impuestas por el hierro y el fuego. Hemos de continuar la guerra contra el régimen capitalista, pero procurando que la batalla se produzca, y valga la paradoja, en un ambiente de paz. Guerra de ideas, duelo de espíritus, pero paz en los cuerpos. Si pugnamos por una sociedad mejor no podemos conducirnos como caníbales; esto no sería revolución, sino retroceso. Si condenamos esta sociedad por cruel, nosotros socialistas debemos dar ejemplo de nuestra superioridad moral y sentimental luchando sin desmayo, con firmeza, pero con serenidad y nobleza, sin envainar jamás la espada del odio exterminador. Quien desconfía de esta táctica está equivocado, pues sólo ella proporciona triunfos imperecederos y proporciona a sus partidarios el inefable placer de haber rendido culto a la justicia y a la humanidad.

¿Por qué se han paralizado las obras del monumento escuela que tanto tiempo llevan a la intemperie, a medio hacer, cuando tanta falta hace a los analfabetos que con su sudor han contribuido a los presupuestos para su construcción?

¿Es que se ha propuesto nuestro Ayuntamiento que los hijos de los obreros de Capdepera mueran ayunos de cultura? ¿O es que se teme que el pueblo, una vez instruido, se rebele contra las injusticias de los que se arrojan su paternidad?

Que entienda quien debe, de lo contrario tendremos que hablar más claro, y prometemos hacerlo.

EOB (26 febrero 1932), p.2-3.

ESTE ES MI CAMINO

Una de las más elementales cualidades que debe tener todo el que sienta en su corazón el ansia de conocer la verdad y esté desligado por completo de la fuerza telepática de los católicos es la de propagar con toda amplitud la pureza del socialismo. Ahora bien; lo que aspira nuestro partido en su base científica y como tal constituir el cimiento más sólido del camino de ese progreso tan ansiado y en el que más obliga a sus adeptos al cumplimiento de la ley natural eterna en sus manifestaciones y entre la multitud de estas, las de ayudar, proteger y amparar moral y materialmente al esclavo proletariado sin distinción de clases enseñándole a ser ideológico. Aunque individualmente cada cual, dentro de sus posibilidades, cumpla debidamente con sus efectos positivos nunca igualarán a los que podrían obtener obrando colectivamente con abnegación y espíritu de justicia. Por nuestra suerte ya son muchas las colectividades progresistas que tenemos en España para hacer sentir considerablemente su acción al obrero arrastrado por la miseria, así pues, débese procurar por todos los medios posibles estudiar y concretar algo que tienda a una orientación social; el que no sea socialista, pero inspirado por la energía ideológica, tiene el deber de hacerse consciente de todos sus actos con la seguridad que no obra bajo los efectos de una visión utópica. Y tú, mujer, los hechos son los que deben convencerte de los tiempos pretéritos marcados en la historia; hechos deplorables en la edad moderna, y mientras que tú te abandonas en la nebulosa de sus misterios, mientras que tu buscas confiada el remedio a unas quejas secretamente hechas en el confesionario para que sean tramitadas a Dios, te vuelves vieja y no consigues nada, pierdes el tiempo y no cubres tus necesidades más insignificantes. Estando individualizada no se consigue nada; únete a tus compañeras de clase, al socialismo; allí empiezan a conocer las formas en que se defienden las sacudidas de la vida, los vaivenes del capitalismo; eso no puede continuar más; confío con el arma potente del sufragio que te han confiado los hombres colectivos, y con una unión potente y fieles intérpretes propagadoras del Socialismo uniremos también nuestros adversarios a nuestra comprensión.

Capdepera a 7 de marzo de 1932.

EOB (11 marzo 1932), p. 5.

EVOLUCIÓN SOCIAL

Mucho se ha escrito y hablado sobre la evolución social, pero parece que no todos han comprendido el cimiento de orientar y dirigir al compás de dicho principio. Hay diversos factores, tanto de extrema derecha como de extrema izquierda, que se conducen de la manera más errónea y contraproducente. Unas por venganza, y otras por no sujetarse a las circunstancias que aconsejan un compás de espera, y a esto, por nuestro común

sentido y manera de apreciar los acontecimientos, no podemos aceptarlo en modo alguno; nuestro equilibrio lo hemos adquirido a fuerza de tropezones; sabemos que las cosas hechas prematuramente producen cosas lamentables; «para cada cosa tiene que venir su tiempo.»

España, sin darse cuenta va encaminada, con acelerada marcha, en pos de la evolución social y lo que lo demuestra es que a cuantos obstáculos le presentan para detenerla y desviarla, no les hace caso; su decisión es recta, su fuerza arrolladora y su decisión meditada. España, socialmente, podría alcanzar una perfecta evolución en el sentido del anteriormente expuesto, hay que abrir la barrera de todas nuestras conciencias y dar lugar para que conscientemente sea barrida toda inmundicia de egoísmo, bajo la comprensión propia de que dicho obstáculo nos priva para el desenvolvimiento y hacernos entre la humanidad nuevos efectos en la mayor bondad de sentimientos.

¿Cómo puede ser factible que la España pueda alcanzar en su evolución una perfección justa y deseada por el partido socialista en todos los órdenes de la vida? Si entre los seres que la componen no deja de existir la mutua desconfianza; mientras las masas trabajadoras no sepan apreciar con cariño el toque de su bandera, vanas ilusiones habremos alimentado.

Esta desigualdad de comprensión y sentimientos entre los hombres será el mayor obstáculo para el logro de la justicia social. España va camino del Socialismo, cuyo conductor cuyo conductor no lleva demasiada prisa, por considerar que cuanto más largo es el camino más emocionante será la llegada de la verdadera fraternidad y bienestar social, y más importa medir las fuerzas con la empresa. Vendrá, a no dudar, cuando llegada sea la hora, el Socialismo en España. Entonces a la cabeza de la civilización daremos ejemplo del alto espíritu de democracia que nos inculcara Pablo Iglesias.

Pensamiento

Los egoístas se producen ellos mismos los disgustos, enfermedades y sinsabores de la vida y luego piden a Dios que les remedie. Unos juzgan que al consentir Dios ese mal es malo, y otros concluyen que el existir el mal, es porque Dios no existe; ¡infelices no comprendéis que el mal existe en su mayor parte, en los prejuicios e ignorancia de los mortales.

Al Sr. Alcalde

Ya que V. nos dice que ese Ayuntamiento no puede permitir ninguna rifa o sorteo, a no ser que se hagan a beneficencia pública, ¿por qué autoriza y si no autoriza lo consiente, que se hagan tantas en la vía pública? ¿Es que los socialistas pertenecemos al reino bestial? ¿Y dice V. que es hombre democrático? Lo demuestra al decir en plena sesión del Ayuntamiento cuando al aplaudir algunos socialistas palabras de su minoría, los trata de sillas.

Muchas gracias, Sr. Alcalde democrático.
 Capdepera 18-3-1932
EOB (25 de marzo 1932), p. 3.

ACTO CIVIL

El tres de Abril tuvimos el honor de poder presenciar en nuestras sociedades el enlace de nuestra compañera Bárbara Pallicer Pascual afiliada al grupo femenino socialista con el compañero José Muntaner Masanet que pertenece a la sociedad de oficios varios; el matrimonio fue civil.

Nuestros camaradas han demostrado los más hondos sentimientos de los nobles ideales que perseguimos, han dado una prueba de confraternidad y amor al libre pensamiento y por ser los primeros afiliados que han contraído matrimonio civilmente y demostrar su alta espiritualidad cívica. Les damos nuestra cordial enhorabuena y deseamos que será de ejemplo a los tímidos que, no creyendo en religión ninguna, no tienen el valor de realizar un acto de esta naturaleza.

Muchos años de vida para luchar en beneficio de la clase trabajadora y del ideal libre, que es lo que todos aspiramos, deseamos a la novel pareja.

De la Agrupación Socialista Femenina.

Por el Comité

EOB (20 mayo 1932), p. 4.

ACTO CIVIL

El día seis de los corrientes tuvo lugar el enlace matrimonial de nuestros camaradas María Masot Moll con Pedro Sancho Garau, fundadores de la Agrupación Socialista.

El acto fue puramente civil, despojado de toda ceremonia religiosa, cual correspondía al libre pensamiento de los jóvenes desposados.

Al brindar este ejemplo de civismo a los que sin albergar el más mínimo sentimiento religioso se someten a las prácticas del catolicismo, expresamos nuestros fervientes deseos de que la novel pareja sea para siempre feliz.

Capdepera 7 de agosto de 1932.

Por la Agrupación Socialista Femenina

María Vaquer

EOB (12 agosto 1932), p. 4.

PARÁBOLA DE JESÚS

«Si quieres ser perfecto, anda, vende lo que tienes y dalo a los pobres y tendrás tesoro en el cielo; y ven, sígueme.» Esto lo dijo Jesús, ¿y quien de los escogidos para esa gran misión? nadie más que aquellos que fueron mártires, tratados de ateos por defender a la humanidad y conducirla a la redención con ideales nobles y serenos; así lo hizo «El», pregonando por las calles sin distinción de clases y para todos en general y ahora te pregunto lector querido ¿quien podrá proteger el hijo de una madre desesperado por el dolor de una injusticia, más que otra madre que tenga grabado en su corazón el amor íntegro de sus hijos despreciados injustamente? ¿puede amarse a un hijo desconociendo las causas a que obedece? ¡imposible! Se trata mucho de perfeccionar a la materia, pero nada le hablan al alma para que pueda respirar el divino perfume de la espiritualidad.

Es hora ya que los que calificados de ateos sepamos marcar el compás de la vida a quienes no la comprenden, no deseamos favores a cambio de nuestros consejos, ni pedimos clemencia por ninguna amenaza; sabemos de muy lejos que los perdones de la religión no tienen efecto alguno, y ante Dios sólo hay una clemencia que a menudo la pedimos y es que nos dé fuerzas para convencer a los que dudan de las leyes de la Naturaleza; poco le importó a Giordano Bruno dar su vida en la hoguera, sabiendo que la humanidad tendría las puertas abiertas con la semilla que él sembró; España pertenece a esa redención y que nosotros socialistas con las doctrinas de nuestros maestros mártires, estamos dispuestos a seguir sus bases para la más pronta transformación del pensamiento de la España oscurantista hasta llegar a la inteligencia Intermundial.

¿Cómo sois, vosotros los de otros mundos conocidos por los telescopios? Día llegará que nos daremos un abrazo. Todos somos hermanos, unos míseros, otros más perfectos; todos llevamos dentro el mismo fuego, llama perenne de inmortalidad, herencia de amor y verdad.

Y en este momento decisivo para la redención Española, quien aplazará de un día para otro sus resoluciones, siempre vivirá agobiado de males.

EOB (27 novembre 1932), p. 4.

Agraïments a Sebastià Nebot Xerafi,
per la transcripció dels articles de Maria Vaquer.